

Türkçede 'Yayım' Sözcüğünün Yanlış Kullanımı

Erkan REHBER

Orcid no: 0000-0003-4250-1121

Ekonomist&Yazar (www.erekonomi.com)

Makale Künyesi

Görüş / Position

Sorumlu Yazar /
Corresponding Author
Erkan REHBER
rehber@uludag.edu.tr

Geliş Tarihi / Received:

21.06.2020

Kabul Tarihi / Accepted:

17.01.2021

Tarım Ekonomisi Dergisi
Cilt: 27 Sayı: 1 Sayfa: 49-53
Turkish Journal of
Agricultural Economics
Volume: 27 Issue: 1 Page: 49-53

JEL Classification: Q16, Q18

Özet

Amaç: Bu makalede, Türkçe yazı ve ifadelerde 'yayımlamak' yerine 'yayımlamak' fiiline yer verilmesinin yanlış bir kullanım olduğu mevcut yayım ve bilimsel verilerin ışığında açıklanmaya çalışılmıştır.

Tasarım/Methodoloji /Yaklaşım: İngilizcedeki 'extension' sözcüğünün Türkçe anlamlarından birisi de 'yayım'dır. Yayım basit olarak örgün öğrenimin dışındaki bir yaygın eğitim sistemi olarak tanımlanabilir. Yayım, tarım ve kırsal kalkınma başta olmak üzere sanayi, sağlık ve eğitim alanına uygulanabilir. Türkiye'de yayım sözcüğü bu anlamda ilk defa 1934 yılında kullanılmasına ve Tarım Bakanlığı'nda bir yayım servisi kurulmasına karşın Türkçe sözlüklerde bu anlam verilmemektedir. Bu arada yayım konusunda Türkiye'de ziraat fakültelerinde lisans düzeyinde verilen 'Tarımsal Yayım ve Haberleşme' gibi dersler olduğunu, aynı zamanda 'yayım'ın akademik çalışmalara konu olan bilimsel bir alan olduğunu da hatırlamak gerekmektedir. Bu somut gerçeklere karşın 'yayım' sözcüğünden nasıl ve niçin türetildiği anlaşılmayan 'yayımlamak' fiili, yayım yapmak işleminin karşılığı olarak bu alanda otorite olan Türk Dil Kurumunun sözlük ve yazım kurallarında yer almaktadır. Uygulamada da 'yayımlamak' sözcüğüyle birlikte veya onun yerine kullanılmaktadır. Bu karmaşık durum dil ve edebiyat alanındaki bilim insanları ve uygulayıcıları arasında da tartışma konusu olmaktadır. Yapılan tartışmalar ve ilgili yayınlara dayalı olarak, konu kapsamlı olarak incelenmiştir.

Bulgular: Dil bilimi çalışmalarında, dil bilimi yanında ilgili bilim dallarının da dikkate alınması gereklidir. Makale ile bir bilim alanı ve kendisi doğrudan fiil olan "yayım" kelimesine ek yapılarak "yayımlamak" şeklinde kullanımının doğru olmadığı ortaya konmuştur.

Özgünlük/Değer: Konu daha önceki bazı çalışmalarda da ele alınmışsa da, bu makale ile sunulan bilgiler "yayım" bilim alanını temel alması itibarıyla özgündür.

Anahtar kelimeler: Yayım, Yayım hizmeti, Yayım eğitimi, Yayım elemanı, Yayımlamak

Misuse of 'The Term of Extension' in Turkish

Abstract

Purpose: This paper aims to explain that using the word of 'yayımlamak' instead of "yayımlamak-publishing" in Turkish is not only a misuse but also a wrong choice.

Design/Methodology/Approach: Extension can be described simply as a system of out of school education. In general terms, it is a function that can be applied to various areas of society. It operates in the industrial, health and education sectors, as well as agricultural and rural development. It is very interesting that there is not any word in Turkish dictionaries while the word was first used in 1934 (yayım in Turkish) and afterward an extension service has been established under the Ministry of Agriculture. It is also a subject to a course named as 'Agricultural Extension and Communication' at the undergraduate and gradual level and a scientific discipline at the Agricultural Faculties in Turkey. It is very interesting that a word 'yayımlamak' originated from 'yayım' has been given in the dictionary and the writing guides of The Turk Language Society which is the authority in this field and also some other sources. 'Yayımlamak' is presented as counterpart of 'publishing'. Fortunately, this issue has also been discussing among the scientists and practitioners from the language and literature disciplines.

Findings: In linguistics studies, besides linguistics, related branches of science should also be considered. This paper argued that it is not correct to use the word "extension" as "publishing" by adding a word suffix which is a field of science itself and a verb.

Originality/Value: Although this topic has been addressed in some previous studies, this article is an original one that based on not only linguistics discussions but also "extension" as a science and a way of education.

Key words: Extension, Extension Service, Extension Education, Extension Expert, Publishing

1.GİRİŞ

Türkçe dünyanın kadim dillerinden birisi olarak İmparatorluk döneminde Arapça, Farsça ve daha sonra da tazminatla birlikte Fransızcadan önemli ölçüde etkilenmiştir. Arapça harflerle yazılan eski Türkçe neredeyse bir saray ve entelektüel dili haline gelmiş, halkın konuştuğu dille tamamen farklılaşmıştır. Cumhuriyetle birlikte en önemli Atatürk Devrimlerinden biri olan Harf Devrimiyle 1928'de kabul edilen yasayla Arapça harfler yerine Latin alfabesi kullanılmaya başlamıştır. Türkçenin, Arapça ve Farsça kökenli sözcük ve dilbilgisi kurallarından arındırılıp Türkiye Cumhuriyeti'nin ortak, ulusal dili olarak yazı ve konuşma dili haline getirilmesi amacıyla 1932'de tam bir dil devrimi başlamıştır (Tıraş ve Ertürk, 2015). Dil devrimi yanında, bilim ve teknolojik gelişmelerle birçok yeni sözcük Türkçede yer almaya başlamıştır. Bu gelişmelerle dil daha da zenginleşirken, bazı sözcüklerin yazımı, okunması ve anlamları tartışma konusu olmuştur. Bunlardan birisi de makalede konu edilen "yayımlamak" mı, "yayımlamak" mı sorusudur.

Türkiye'de yazılı ve görsel basında, kamu kurumlarının idari yapıları ve yazışmalarında, yayın yapmak anlamına gelen 'yayınlamak' yanında ve/veya bunun yerine 'yayım' sözcüğünden kimin tarafından ve nasıl türetildiği bilinmeyen 'yayımlamak' sözcüğü de sıklıkla kullanılmaktadır. Bu karmaşık durum, yarım asır önce öğrenciliğinde tarımsal yayım ve haberleşme dersi almış ve uzmanlık alanı olmamasına karşın bu konuda lisans düzeyinde ders vermiş biri olarak dikkatimizi çekmiştir. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de, tarım ekonomisi bilim dalına bağlı 'tarımsal yayım ve haberleşme' şeklinde bir ana bilim dalı olduğu ve bu alanda akademik çalışmalar yapılarak, yüksek lisans derecesi, doktora, doçent ve profesörlük gibi unvanlara sahip olduğu dikkate alındığında, bunun bir karmaşanın ötesinde yanlış bir uygulama olduğu görülmüştür. Bu alanda temel belirleyici olması gereken Türk Dil Kurumuna (TDK) yapılan başvuruya bir yanıt alamayınca, konuyu gündeme getirme, doğruyu önermenin bir vatandaşlık görevi olduğunu düşünerek 6 Ağustos 2017 tarihinde kısa bir makale yayımlanmıştır.ⁱ Daha sonraki süreçte makaleyi de konu ederek, Türk Dil Kurumu, Türkiye'deki bazı Türk Dili ve Edebiyatı öğretim elemanları, Yüksek Öğretim Kurumuyla iletişim kurulmaya çalışılmıştır. Ancak kayda değer bir yanıt alınamayınca, konunun etraflıca ele alınıp, bilimsel bir çerçevede incelenmesine çalışılmıştır. Buradaki tartışmaya katılmak için öncelikle İngilizce 'extension' sözcüğünün İngilizcede olduğu gibi Türkçede de farklı karşılıkları olmakla birlikte, bunlardan birisinin de 'yayım' olduğunu kabul etmek gerekmektedir.

2. TÜRKİYE'DE YAYINLAMAMA VE YAYIMLAMAMA SÖZCÜKLERİNİN KULLANIMI

Türkçede yayım sözcüğünün, İngilizcedeki 'extension' sözcüğüne karşılığı olarak kullanılması gerekmektedir. İngilizce sözlüklerde 'extension' sözcüğü isim olarak; uzatma, genişletme, yayma, telefonda dâhili numara, saç eki, yapı eki vb. çok farklı anlamlara gelirken, isimden önce sıfat olarak da yer alabileceğine de işaret edilerek, örnek olarak da eğitim alanı gösterilmektedir.ⁱⁱ

TDK Sözlüğü'nde 'yayın' basılıp satışı çıkarılan kitap, gazete vb. neşriyat ve radyo ve televizyon aracılığıyla halka sunulan, duyurulan, iletilen eser, program, neşriyat olarak veriliyor (İngilizce karşılığı da 'publication').ⁱⁱⁱ Ancak, yayıncı kelimesi arandığında; 'yayıncı' denerek (İngilizce karşılık olarak da 'publisher' sözcüğü veriliyor). Gariplik burada başlıyor. 'Publication' yayım ise, 'publisher' neden yayıncı olsun (yayıncı olması gerekmez mi?). Gariplik devam ediyor. 'Yayımlamak' sözcüğünün İngilizce karşılığı olarak 'publish' fiili verilirken, anlamı olarak İngilizce 'broadcasting' (resim ve ses imlerini televizyon almaçlarının izleyebileceği biçimde, elektromıknatıs ışınla yaymak) sözcüğünün anlamı yazılıyor. (Neden publishing değil?). TDK'da 'yayımlamak' sözcüğünün İngilizce karşılığı yanlış olarak 'broadcasting' şeklinde verilirken anlam da yanlış olarak 'kitap, gazete, dergi vb. şeyleri basmak ve dağıtmak, neşretmek' şeklinde sunulmaktadır. Neşriyat'ın karşılığı ise yayım olarak verilirken, neşretmek de birden yayımlamak oluyor. Kurumun yaptığı sunumların yanlışlığının bir göstergesi de verilen anlamların kendi içinde çelişkili olmasıdır. TDK'daki uygulama tezatlarına başka bir örnek olarak, kurum yayını olan Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisinde yer alan ilkeler dizininin başlığının doğru olarak, yayım ilkeleri değil, 'Türk Dili Dergisi Yayın İlkeleri' şeklinde yazılması gösterilebilir. Aynı kaynaktan 'Sürelî Yayınlarımız' ve kaynak gösterimi örneklerinde yine 'TDK yayım' gibi doğru ifadeler yer alırken, metin içeriğinde defalarca yayınların yayımlandığı anlamına gelecek tümceler vardır.^{iv} Buradan şu soruyu sorma durumu ortaya çıkmaktadır. Yayın yayımlanır mı? Kuşkusuz bir yayım, yayım faaliyetine konu olabilir. Başka bir anlatımla konu olan kitabın hedef kitleye her türlü yayım ve haberleşme teknikleri kullanılarak benimsenmesine çalışılabilir. Buradaki benimseme de bir yayım terimi olup, örneğimizde kitabın okunması nihai hedefini göstermektedir.

Türkiye'de birçok resmi isimlendirme ve yazışmalarda yayım ve yayımlama sözcükleri doğru olarak kullanılırken, aynı anda yanlış olarak da yazılmaktadır. Örneğin, Türkiye'nin önde gelen Üniversitelerinin birinde yer alan Edebiyat Fakültesi ilgili bölümünün dergisinin tanıtımı ve yayım ilkelerinde de "yayımlamak" fiili kullanılmaktadır.^v Başka bir örnek olarak 'Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Dairesi Başkanlığı'nı ele alalım. Görevler bölümünden iki madde seçelim ("...mesleki yayınlarda bulunmak üzere teşvik etmek ve haricen yayımlanan mesleki kitapları satın alarak mensuplarımıza dağıtmak") şeklinde doğru bir cümle varken, "Mesleki kitapların ve ilgili mevzuatın basımını yaparak yayımlamak" şeklinde yanlış olarak da kullanıldığı görülmektedir. Gıda ve Orman Bakanlığı'nın ana hizmet birimlerinden birisi 'Eğitim, Yayım ve Yayınlar Dairesi Başkanlığı' idi. Bu birimin adı değişse de etkinlik alanı değişmemiş olup, Tarımsal Yayım ve Danışmanlık sınavları yaparak, tarımsal yayım hizmetini yerine getirecek elemanlar istihdam etmektedir. Dolayısıyla yazılarında doğru olarak yayım danışmanı ve danışmanlığı gibi ifadeler yer almaktadır. Bu örnekler daha da çoğaltılabilir.

Dil bilimi açısından da konu tartışılmakla birlikte çok net açıklamalar yoktur. Örneğin internet kaynaklarında yer alan bir açıklamada yayım ve yayım sözcükleriyle ilgili olarak; "Her iki sözcük de 'yay' eyleminden türemekle beraber sözcüklere ulanan eklerin işlevi aynı özelliği göstermiyor. Öncelikle '-ım, -im' eki eklendiği sözcükteki eylem anlamını bir parça sürdürür. Ve kimi zaman geniş süreli kılış anlamını bu eki alan kök korur. 'Geçim, bakım, verim, sürüm, basım, tutum, kırım, yıkım, ölüm, doğum, sayım, seçim, yayım' gibi birçok sözcükte fark edileceği üzere sözcük eylem anlamını ekin işleviyle bir parça devam ettirebilmektedir. Ancak aynı durum '-ın, -in' eki için söylenemez. Çünkü bu ek, sözcüğe eylem anlamı katmaktansa bu eylemin ürününü gösterir. 'Yığın, ekin, tütün, dizim, yayım, ışım, basım' gibi örneklerde bu farklılığı daha net görebilmekteyiz. Bundan ötürü 'yayım' için eylem hâline, 'yayın' ise bu eylemin ürününe morfolojik olarak da uygun düşmektedir."^{vi} Dilbilimi uzmanı olmadığımızı göre bu yorumun özüne karşı çıkmamız olası değildir. Bu açıklamanın dil bilimi açısından doğru veya yanlışlığı dil bilimcilerle bırakmak doğrudur. Ancak bu açıklamayı kendi tezimize dayanak olarak alabiliriz.

Bu değerlendirmede 'yayım' sözcüğünün bir fiil, bir eylem ve 'yayın' sözcüğünün de bir isim olduğu açıkça belirtilmektedir. Biz de aynı görüşü savunuyoruz. Yanlış olan 'yayım'dan türetilen yayımlamak sözcüğünün, yayın sözcüğünün fiil hali olarak sunulmasıdır. Verilen örneklerde yayım sözcüğünün de içinde yer aldığı 'im', 'ım' eki ile türetilmiş eylem ifade eden sözcüklerden de anlaşılacağı gibi, bunların hiçbirine 'yayım'a yapılan eklemenin yapılamayacağı görülecektir. Yaparsak da anlamsız olacağı kesindir. Örneğin: geçim-lemek, bakım-lamak, verim-lemek vb. olabilir mi?

Türkiye'nin önde gelen dil bilimcilerinden Ö.Asım Aksoy (1964) “ 'yayım' yayma işidir; yazıp çizmekle (gazete, dergi, kitap ve resimle ile) olur; sesle (konuşma, teyp, radyo ile) olur; görüntüyle (sinema ve televizyon ile) olur” diyerek çok doğru ve net bir şekilde yayımı bir fiil/eylem olarak tanımlamıştır. Ancak aynı eserde kendi ile tezada düşecek şekilde “yayımlamak” fiilini doğruluğundan söz etmektedir. Şayet 'yayım' sözcüğü bir fiil ise, fiilden başka bir fiil kabul edilen 'yayımlamak' nasıl türetilbilir. Ayrıca başka bir çalışmada Aksoy (1982) “...dile her zaman büyük çoğunluğun kullanışı egemen olur. Bu nedenle sözlüklerimizde yavaş, yavaş yayımlamanın da yer alacağı ve giderek yayımlamayı unutturacağı anlaşılmaktadır” şeklinde bir eğilime de işaret etmektedir (Balyemez 2018). Türkçe yazımında özdeyiş “Deme kalbura kallabur; lugat-ı fasihten evladır galat-ı meşhur” şeklindedir (Dağlar, 2008). Burada doğru kelimenin kallabur olduğunu ve yanlış olarak bunun yerine “kalbur” denildiğine işaret edilerek, yanlış olan “kalbur” daha yaygın (meşhur) olduğundan bu şekilde kullanılması daha evladır, denmektedir. Aslında Türkçeye geçen kelimelerin seslendirme ve yazımındaki yanlışlar için 'galat' ve onun çoğulu 'galatat' olup, 'fasih' de 'galat' kavramının karşıtıdır (Uzun, 2018).

Yayın, yayım, yayınlamak, yayımlamak sözcüklerinin kullanımında da bir karışıklık olduğu saptamasını yapan bir makalede konu ile ilgili kapsamlı bir incelemeye yer verilmiştir (Balyemez, 2018). Bu kapsamlı çalışmada da sunulduğu gibi her ikisi de doğrudur gibi bir sonuç ortaya çıkmaktadır. İlginç bir şekilde bazı ünlü dil bilimciler bir gerekçe ortaya koymadan 'yayımlamak' sözcüğünün daha doğru olduğunu belirtmekte iken, 'yayınlamak' sözcüğünün kullanımının daha yaygın olduğuna da işaret etmektedirler (Balyemez 2018). Balyemez (2018) yayımlanan makalesinde öğretmenlerle yaptığı anket sonuçlarını da sunmuştur. Görüşümüze göre bu konuyu tartışanların 'yayım' sözcüğünün, Dünya'da ve Türkiye'de özellikle tarım alanında yaygın bir uygulama ve bilim dalının adı olduğu konusunda bir fikirleri bulunmamaktadır. Ayrıca yayım sözcüğünü bir fiil olarak gören dil bilimcilerinin 'yayımlamak' fiilini neden ve nasıl türettikleri konusunda da bir açıklık yoktur. Bu nedenle 'yayımlamak doğrudur ve Türkçede yayımlamak diye bir sözcük yoktur' ifadesi çok iddialı olup, bilimsel bir temeli de yoktur.

Diğer yandan yayım farklı bir etkinliğin ve bilim dalının adıdır. Aralarındaki ilgi sadece yayının yayım faaliyetinin önemli araçlardan biri olmasıdır. Yayınlamak gerçekten dil bilimi açısından çok yanlış ise, bunun yerine yayın yapmak kullanılabilir. Zaten yayın evi, yayıncı, yayın hakkı, vb. hatta yayın yapmak ifadeleri sıkça kullanılmaktadır.

Bu açıklamalara dayalı olarak bizim doğru kabul ettiğimiz 'yayım' sözcüğünün bir eylem ve 'yayın' kelimesinin ise bir ürün olduğudur. Burada zemini olmayan iddialı açıklama ve yanlışlık; ürün olduğu kabul edilen 'yayın'ın 'yayım' etkinliğinin bir ürünü olduğu saptamasıdır. Başka bir anlatımla, fiilden fiil türetip, 'yayımlamak' sözcüğünü kullanmak herhalde doğru olamaz. Bırakalım yayın yapmak işine yayınlama denip denmeyeceği işi ile dilbilimciler uğraşsın. 'Yayımlamak' ifadesinin uzun yıllardır Türkiye'de yazılı ve görsel basında yaygın olarak kullanıldığı gerçeğinin herkes tarafından kabul edildiğini biliyoruz. Gerçekte yayınlamak kelimesinin galat değil fasih olduğunu, galat olanın yayımlamak sözcüğü olduğudur. Buradan 'yayım' sözcüğünün Türkçe sözcük olarak bir eylemi ifade ettiği gerçeğini temellendirdikten sonra, bize düşen bu eylemin (yayım) ne anlama geldiğini açıklamak olacaktır.

3. “YAYIM”IN ANLAMI

Yayım genel anlamda toplumla ilgili sanayi, tarım, sağlık ve eğitim alanlarında kullanılabilen bir işlemdir. Orijinal olarak 'Üniversite Yayım' faaliyeti şeklinde ortaya çıktığından kalkınma hedefleri doğrultusunda birçok alana uygulanabilir. 'Yayım' insanı ilgilendiren her alanda bilgi ve yeniliklerin örgün eğitim dışında (bir yaygın eğitim uygulaması olarak) hedef kitleye iletilmesi ve bu kitle tarafından benimsetilmesi olarak tanımlanabilir. Dünyada yayım konusundaki uygulamalara bakıldığında yayım (extension) sözcüğünün, tanımlanmış bir etkinliğin karşılığı olarak, genellikle kendini tarif eden bir sözcükle birlikte kullanıldığı görülmektedir. Yayım faaliyeti, yayım eğitimi, yayım yöntemleri, yayım danışmanı veya danışmanlığı, kooperatif yayım, katılımcı yayım, tarımsal yayım, yayım dairesi, yayım kurumu vb. şeklinde birçok örnek verilebilir.

Konuyu, kendileri ile ilgili bilgi ve tavsiyeleri çiftçilere iletmekle sınırlı olduğunu kabul edenler, 19. yüzyılda çağdaş tarımsal yayımın ortaya çıkmasına kadar, yayımın çok eski bir tarihi geçmişi olduğu üzerinde durmaktadırlar. MÖ yaklaşık 1800'lerde Mezopotamya'da bunun ilk örneklerinin olduğu bilgisi vardır. Arkeologlar o döneme ait sulama, farelerden kurtulma vb. konularda tavsiyelere yer veren tabletler bulmuşlardır. Mısır, Eski Yunan ve Roma'da da buna benzer bulgulardan söz edilmektedir (Jones ve Garforth, 1997). Modern çağda 'yayım' sözcüğünün kullanılması İngiltere'de 19.yüzyılın ikinci yarısındaki eğitimdeki gelişmelerden kaynaklanmıştır. 1850'lerde iki tarihi üniversite olan Oxford ve Cambridge'de üniversitelerin etrafındaki kentsel alanlarda hızla artan sanayi nüfusunun eğitim konusundaki gereksinimleri nasıl karşılayacakları konusu tartışılmaya başlamıştır. 'Üniversite Yayım' olarak düşünülen ilk hareketin 1867'de ortaya çıkmasına kadar önemli bir gelişme olmazken, bu girişim yüzyılın tamamlanmasından önce oldukça hızla gelişerek köklü bir uygulama haline gelmiştir.

Başlangıçta dersler daha çok edebiyat ve sosyal konularda iken 1890'larda gezici eğitimciler tarafından verilen tarımsal konulardaki dersler de faaliyete dâhil edilmiştir. İngiltere'de bu faaliyetlerin başarı kazanması başta Amerika olmak üzere başka yerlerde de benzer hareketlerin ortaya çıkmasını özendirmiştir.

Amerika'da devlet destekli tarım üniversitelerinin gelişmesine paralel olarak, çiftçi ailelerine eğitim hizmeti götürmeyi amaçlayan bu faaliyet hızla yayılmış ve kurumsal bir yapıya kavuşmuştur. ABD'deki gelişmeler sonunda yayım faaliyeti, üniversitelerde bilgilerin kırsal kesime aktarılmasının ötesine geçerek, kırsal kalkınmaya öncülük edecek gençlik örgütlenmesinden sanatsal etkinliklere kadar çok farklı konuları kapsayan kırsal kalkınma anlayışına dayalı bir yapıya kavuşmuştur. 1904'lerin başlarından itibaren gelişen bu sistem 'kooperatif yayım' olarak isimlendirilmiştir (Peters, 2002). 2014 yılında geçmişte kırsal kalkınma konusunda çok önemli katkıları olan bu kooperatif yayım kurumunun 100. yıl kutlaması yapılmıştır (Gould ve ark., 2014). Tarımsal yayım faaliyetinin Almancası *Landwirtschaftlichen Erweiterung*, Fransızcası da *Vulgarisation Agricole*'dür.

20.yüzyılın başlarında İngiltere'de 'tarımsal yayım hizmeti-extension services' Tarım Bakanlığına bırakılarak, bu başlık altındaki hizmetler resmi olarak 'danışmanlık hizmeti-advisory services' şeklinde tanımlanmıştır. Avrupa'da kamu hizmeti olan yayım hizmetlerinin çoğulcu bir yapıya kavuşması ile 'extension service' 'advisory service' şeklinde kullanılmaya başlamıştır (Labarthe ve Laurent, 2013). Bu gelişime bağlı olarak halen ABD ve Kanada 'yayım hizmeti' kavramını kullanırken birçok Avrupa ülkesi 'danışmanlık hizmeti' kavramını kullanmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin çoğunda, bu ülkelerde kamu yayım ve danışmanlık kurumunun oluşmasına destek veren Batılı Destek kuruluşlarının önerilerine bağlı olarak yayım veya danışmanlık sözcükleri kullanılmaktadır. Örneğin ABD Uluslararası Kalkınma Teşkilatı (USAID) 1960 ve 1970'lerde birçok gelişmekte olan ülkede araştırma ve yayım sistemi yanında tarım üniversitelerinin kuruluşunda da aktif rol oynamıştır. Bu nedenle bu ülkelerde hala 'yayım' sözcüğü kullanılmaya devam etmektedir. Bunun yanında birçok gelişmekte olan ülkede özellikle Güney-Sahra Afrika'sında 'danışmanlık hizmeti' kavramı kullanılmaktadır (Swanson ve Rajalahti, 2010).

Özellikle ABD'de tarımsal yayım ve yayım eğitimi konularında çok sayıda lisans ve lisansüstü program bulunmaktadır. Bu alanda halen internet üzerinden yayınlanmakta olan İngilizce bir dergi de vardır. Derginin ilk sayısında editörler, derginin amacını "yayım eğitimi bir kariyer olarak seçen ve diğer yetişkinlerin eğitimi ve toplum gelişimi liderlerinin profesyonel olarak kendilerini yetiştirme ve geliştirmelerine yardımcı olmak" şeklinde açıklamışlardır (Ferguson ve Carter, 1963). Bu dergi 1994 den itibaren eski ve yeni sayıları internet üzerinden ücretsiz olarak sunulan iki ayda bir yayınlanan hakemli bir yayındır. Aynı sayıda yine 'Profesyoneller ve Onların Dergisi' başlığı taşıyan sunumda "Bu dergi görece yeni ve farklı bir eğitim alanı olan 'yayım'a özgü fikir ve gelişmeleri sunmayı amaçlamaktadır" ifadesi ile yayımın kendine özgü bir eğitim şekli olduğu gerçeğine işaret edilmektedir (York, 1963).

Türkiye'de çiftçi eğitimi kavramı ilk defa 1931 yılında Birinci Ziraat Kongresinde 'Zirai Tahsil ve Neşriyat' başlığı ile sunulan raporda yer almıştır. Tarımsal yayım kavramı ise ilk defa 1938 yılında toplanan 'Birinci Köy ve Ziraat Kalkınma Kongresinde' kullanılmıştır (Şenocak, 1967). Yayım, ev ekonomisi ve 4-K kulüpleri^{vii} gibi terimler ilk defa bu kongre ile tarımsal sözlüğe girmiş bulunmaktadır (Şenocak, 1967). 1960 yılında başlayan planlı dönemle tarımsal yayım faaliyetleri daha da yaygınlaşmıştır. 1965 yılında düzenlenen Türkiye Ziraat Mühendisliği I. Teknik Kongresi'nde 'Tarımsal Yayım ve Öğretim' problemleri yeniden ele alınmıştır (Şenocak, 1967). 1980'lerden başlayarak, tarımda liberalleşme ve sanayileşme hareketlerine bağlı olarak tarımsal yayım da önemli değişimler geçirmiş, gelişmiş Batıda olduğu gibi tarımsal yayım yanında tarım danışmanlığı kavramı da yaygın olarak kullanılmaya başlamıştır.

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Yapılan incelemelerle ortaya konulduğu gibi 'yayım' tek başına bir fiil olup, bir faaliyeti ve bir akademik disiplini tanımlamaktadır. 'Yayınlamak' kelimesinin Türkçe dil yapısına göre uygun olup olmadığı konusunda fikir belirtmek için kendimizi yetkili göremeyiz. Dil bilimciler yaptıkları değerlendirmelerde yayınlamak fiilinin 'yayınlamaya' göre daha fazla kullanıldığından bahisle "galatı meşhur lügati fasihten yeğdir (yanlışın yaygını, kitabı doğrudan iyidir)" özdeyişini hatırlatarak 'yayınlamak' fiilinin yanlış da olsa daha yaygın olarak kullanılacağı görüşünü ileri sürmüşlerdir. Başka bir anlatımla, bir anlamda 'yayınlamak' kelimesinin kullanımına dolaylı bir onay söz konusudur.

Ancak uygulamaya baktığımızda bunun aksi bir gelişme olmuş ve 'yayınlamak' kullanılmakla birlikte, yanlış olan yayınlamak sözcüğünün kullanımı giderek yaygınlaşmaktadır. Bunun nedenlerinden birisi maalesef 'yayım' uygulamaları ve 'yayım bilim alanı' ile ilgili değişimlerdir. Türkiye'de 1980'lerde başlatılan liberalleşme ve özelleştirme rüzgârıyla birlikte önceleri daha çok bir kamu hizmeti olan 'yayım' etkinliğinin de özelleştirilmesi yoluna gidilmiş ve tarımsal yayım yerine tarım danışmanlığı kavramı daha çok kullanılır olmuştur. Nitekim 2017'den sonra Tarım Bakanlığındaki ilgili daire başkanlığının adından 'yayım' sözcüğü çıkarılmıştır. Diğer bir nokta da 1980 sonrası yüksek öğretim kurumunda yaşanan değişimlerdir. Ziraat mühendislerinin uygulamada yüklendikleri temel görevlerin başında kısaca 'tarımsal bilgi ve yeniliklerin çiftçiye ulaştırılması' konusunu içeren 'tarımsal yayım'la ilgili lisans düzeyinde dersler alarak bilgilendirmelerinin önemi ihmal edilmiştir.

Maalesef daha önceki yıllarda bu konu tüm bölümlerde 'Tarımsal Yayım ve Haberleşme' dersi olarak programlarda yer alırken, giderek bu dersi alan bölüm sayısı azalmış, sonunda neredeyse sadece ilgili bölüm olan tarım ekonomisi lisans öğrencilerinin aldığı bir ders durumuna gelmiştir. Kanımızca bu iki gelişme 'yayım' sözcüğünün gerçek anlamının unutulmasında etkin olmuş ve hem dil kurallarına hem de bilimsel gerçeklere uymayacak şekilde 'yayımlamak' ifadesinin kullanımı daha da yaygınlaşmıştır. Bir dilin gelişmesinde dil bilimi yanında diğer disiplinlerin de dikkate alınmasının gereğini vurgulayıp, tüm ilgililere ve paydaşlara Türkçede 'yayımlamak' diye bir sözcüğün olamayacağını bir kez daha hatırlatarak makalemizi sonlandırırım.

SON NOTLAR

ⁱ<https://www.aydinlik.com.tr/haber/dogrusu-yayinlamak-erkan-rehber-kose-yazilari-agustos-2017>

ⁱⁱ<https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce/extension>

ⁱⁱⁱ<https://sozluk.gov.tr/?kelime=>

^{iv}<http://tdk.gov.tr/yayinlar/sureli-yayinlarimiz/turk-dunyasi-dergisi/>

^v<https://tuded.istanbul.edu.tr/tr/content/yazarlara-bilgi/yazilarin-hazirlanmasi>

^{vi}<https://journo.com.tr/yayinlamak-mi-yayimlamak-mi>

<http://www.uzunhikaye.org/icerik/hangisi-dogru-dilyanlisleri/index1.html?page=1>

^{vii}Kırsal gençliğe yönelik çalışmalar 1960'lı yıllara kurulan kültüpler olup, 4K (Kafa, Kalp, Kol ve Kuvvet) İngilizce 4H (Head, Heart, Hands, and Health) kelimelerinden alınmıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Makale yazarı herhangi bir çıkar çatışması olmadığını ve intihal yapmadığını beyan eder.

REFERENCES

- Balyemez, S. (2018), *Yayın, Yayım, Yayımlamak, Yayımlamak Kelimelerinin Anlamları ve Kullanımları, TÜRK, Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi* s. 79-10
- Dağlar, A. (2008), "Ebussuûd Efendi'nin Telaffuz-İmlâ Üzerine Dikkatleri ve İki Risâlesi," *Turkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, pp.186-214, 2008
- FAO, (1997), *Improving Agricultural Extension: A Reference Manual, Food and Agriculture Organization of the United Nations, Rome*, 303 p.
- Ferguson, C. M., and G. L. Carter; (1963), (Editors), *About This Issue, Journal of Cooperative Extension, Vol.1, No., pp.2-4* (<https://joe.org/joe/1963spring/index.php>)
- Gould, F. I., Steele, D. and Woodrum, W. J., (2014), *Cooperative Extension: A Century of Innovation, Journal of Extension, February 2014 // Volume 52 // Number 1*,
- Jones, G. E., and C. Garforth, (1997) (*Improving Agricultural Extension: A Reference Manual, Food and Agriculture Organization of the United Nations, Rome*) pp.1-12
- Labarthe, P., and C. Laurent (2013), *Transformation of agricultural extension services in the EU: Towards a lack of adequate knowledge for small-scale farms, Food Policy* vol. 38, pp. 240–252
- Scott J. Peters, (200), *Rousing the People on the Land: The Roots of the Educational Organizing Tradition in Extension Work, Journal of Extension, June, Vol.40, No.3*
- Şenocak, C. (1967), *Yayım ve Haberleşme Ders Kitabı, 1967, Ankara*
- Swanson, B. E. and R. Rajalahti, (2010), *Strengthening Agricultural Extension and Advisory Systems: Procedures for Assessing, Transforming, and Evaluating Extension Systems, Agriculture and Rural Development Discussion Paper 45, The International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank*, 187 p.
- Tıraş, Y. ve H. Ertürk, (2015), *Türk Dili Devrimiyle Birlikte Türkçenin Kazanımları, LITTERA TURCA (Journal of Turkish Language and Literature) Cilt 1, Sayı 2, s. 205 – 220*,
- Uzun, K. (2018), *Osmanlı Türkçesindeki Dil Yanlışlarına Dair En Büyük Sözlük Türk Dil Kurumu Yayınlarından Çıktı, Türk Dili*, s. 101-102, TDK (http://tdk.gov.tr/wp-content/uploads/2018.07.18_kadir-uzun_072018.pdf)
- York, E.T., (1963), *The Professional and His Journal (pdf), Journal of Cooperative Extension, Vol.1.No.1, pp.5-9* (<https://joe.org/joe/1963spring/index.php>)